Bilim
Innovatsiya
Barqaror rivojlanish

Noyabr
№ 11, 2026

AGROBIZNES, FAN VA TEXNOLOGIYALAR

ILMIY-AMALIY
ELEKTRON
JURNAL

Агробизнес, наука и технологии

Agribusiness, science and technology

№ 083688

ISSN:
3060-5245

Toshkent-2026

Platform & workflow by
OJS / PKP

BOSH MUHARRIR
Oblomuradov Narzullo Naimovich – i.f.d. (DSc), professor.
Bosh muharrir o'rinbosarlari:
Islamov Soxib Yaxshibekovich – q.x.f.d. (DSc), professor.
Sultonov Kamoliddin Sadriddinovich – q.x.f.d. (DSc), professor.
Farmonov To'lqin Xayitmurodovich – i.f.d. (DSc), professor.
Muharrir:
Beglayev Uchqun Xurramovich – i.f.f.d. (PhD), dotsent.
Tahrir hay'atining xalqaro a'zolari:
Kusainov Xalel Xaymullayevich – i.f.d. professor (Qozog'iston davlat texnologiya universiteti)
Vilija Aleknevičienė – i.f.d. professor (Universitet Vitovta Velikogo)
Gilbert Ludwig – professor, (Jamk University of Applied Sciences)
Bobojonov Ixtiyor Baxtiyorovich – i.f.d. professor (Germaniyaning Leybnits nomidagi Markaziy Osiyoda qishloq xo'jaligini rivojlantirish instituti (IAMO))
Daiva Makutenene – professor, (Vitautas Magnus universiteti, Litva)
Xaitboyeva Nargiza Alikulovna - i.f.d. dotsent (Tojikiston davlat huquq, biznes va siyosat universiteti)
Tahrir hay'ati:
08.00.00-Iqtisodiyot fanlari:
Gulyamov Saidasror Saidaxmedovich – i.f.d. (DSc), professor;
Saidov Muxammad-Ali Xakimovich – i.f.d. (DSc), professor;
Rustamova Iroda Baxramjanovna – i.f.d. (DSc), professor;
Ochilov Ilhom Sayitqulovich – i.f.d. (DSc), professor;
Askarov Nazimjon Niyozovich – i.f.d. (DSc), professor;
Abdullayev Altinbek Yangibayevich – i.f.d. (DSc), professor;
Boltayev Abror Sayitmuradovich – i.f.d. (DSc), dotsent;
Abduvasikov Abduaziz Abdulazizovich – i.f.n. professor;
Mamadiyarov Dilshad Uralovich – i.f.n. dotsent;
Achilov Mashrab Ulug'bekovich – i.f.f.d. (PhD), dotsent;
Galimova Feryuza Rafikovna – i.f.n. dotsent;
Odilova Dilnozaxon Barnayevna – i.f.f.d. (PhD), dotsent;
Yangiboyev Dilshod G'ulomovich – i.f.f.d. (PhD);
Saidova Dildora Nurmatovna – i.f.n. dotsent;
Dexkanova Nilufar Sagdullayevna – i.f.f.d. (PhD), dotsent;
Roziqov Jahongir Mustaqim o'g'li – i.f.f.d. (PhD), dotsent;
Boltayev Nurali Shiramatovich – i.f.f.d. (PhD), dotsent;
Ibragimova Madina Ismoilovna – i.f.f.d. (PhD), dotsent;
Javliyev Nuriddin Bektemir o'g'li – i.f.f.d. (PhD).

06.00.00-Qishloq xo'jaligi fanlari:
Shokirov Alisher Djuraboyevich – q.x.f.d. (DSc), professor;
Mardanov Husniddin Xolbozorovich – q.x.f.d. (DSc);
Abdiyev Fozil Rashidovich – q.x.f.d. (DSc);
Sattorov Maqsud Axtamovich – q.x.f.d. (DSc);
Yuldashov Nurbek Ergashovich – v.f.d. (DSc);
Xalmirzayev Dilmurad Kamilovich – q.x.f.d. (DSc), dotsent;
Namazov Ixtiyor Choriyevich – q.x.f.d. (DSc), professor;
Xudayqulov Jonibek Bozarovich – q.x.f.d. (DSc), professor;
Eshonqulov Jamoliddin Saporboy o'g'li – q.x.f.d. (DSc), professor;
Abdullayev Anvar Kodirullayevich – b.f.n., katta ilmiy xodim;
Atabayev Ma'ruf Maxmudovich – q.x.f.n. professor;
Safarov Asqar Asadullayevich – q.x.f.f.d. (PhD), dotsent;
Mustafakulov Davron Mamatqulovich – q.x.f.f.d. (PhD), dotsent;
Kasimov Botir Sadriddinovich – q.x.f.f.d. (PhD);
Akramov Umidilla Ikramdjanovich – q.x.f.n. dotsent;
Elboboyev Abdug'ani Shuxrat o'g'li – q.x.f.f.d. (PhD);
Muxammadov Yo'ldoshbek Akmal o'g'li – q.x.f.f.d. (PhD);
Maxmudova Shaxnoza Abdufattaxovna – q.x.f.f.d. (PhD), dotsent;
Idrisov Xusanjon Abdujabborovich – q.x.f.f.d. (PhD), dotsent.

MUASSIS
Toshkent davlat agrar universiteti

ALOQA UCHUN MA'LUMOTLAR
Manzil: Toshkent viloyati, Qibray tumani, Universitet ko'chasi, 2-uy.
Jurnalning telegram manzili:
t.me/agrobiznes_elektronjurnal
E-mail: licht-1989@mail.ru
Jurnalning rasmiy sayti:
https://www.agrobiznesjournal.uz
Tel: +(998) 93 439 30 00

JURNALNING ILMIYLIGI:

Ma'lumot uchun, OAK Rayosatining 30.11.2024-yildagi №364/5-sonli qarori bilan 08.00.00-Iqtisodiyot fanlari bo'yicha, 08.05.2025-yildagi №370/5-sonli qarori bilan 06.00.00-Qishloq xo'jaligi fanlari bo'yicha "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga kiritilgan.

Elektron nashr, 71-sahifa.
2026-yil, №11. noyabr.

Jurnal har oyda bir marotaba elektron shaklda jurnalning rasmiy sayti orqali nashr etiladi.

2026-yil, noyabr.
№11-son.
ISSN: 3060-5245

MUNDARIJA

IQTISODIYOT FANLARI

MUXITDINOV SHOHIJAHON HUDOYOR O‘G‘LI
Barqaror cho‘l turizmi klasterlarini rejalashtirish va boshqarishning ko‘p mezonli modeli.....15
MISIROV ASLIDDIN MAMASOBIROVICH, OYYARIQOVA SABRINA ZOHID QIZI, RUSTAMOVA ZEBINISO BEHZOD QIZI
Tashqi iqtisodiy faoliyatni asosiy mazmuni.....24
JUMAYEV AKBAR MAHMUDOVICH
Viza rejimini liberallashtirishning kiruvchi turizmga ta’sirini baholash: gravitatsiya modeli va mashinali o‘qitish uyg‘unligi.....33
MISIROV ASLIDDIN MAMASOBIROVICH, YUSUPOV ALPOMISHBEK FAZLIDDIN O‘G‘LI, ZAFAROV OYBEK DILSHODOVICH
Tashqi iqtisodiy faoliyatning asosiy elementlari.....39
JUMAYEV AKBAR MAHMUDOVICH
O‘zbekistonda kiruvchi turizmning makroiqtisodiy ta’siri va uni dinamik panel model asosida prognozlash.....48
MISIROV ASLIDDIN MAMASOBIROVICH, AZAMAT ABDULLAYEV AKBAR O‘G‘LI, XASANOV BEHRUZ MA’MURJON O‘G‘LI
Tashqi iqtisodiy faoliyatga berilgan imtiyozlar.....54
DJURAYEVA IRODA BAHROM QIZI
Raqamli to‘lovlarning yashirin iqtisodiyotni qisqartirishdagi institutsional roli.....62
GAYBULLA KUCHKAROV
Qashqadaryo viloyatida moliyaviy xizmatlardan foydalanish imkoniyatlarini baholash va hududiy tafovutlarni qisqartirish yo‘llari.....71

QASHQADARYO VILOYATIDA MOLIYAVIY XIZMATLARDAN FOYDALANISH IMKONIYATLARINI BAHOLASH VA HUDUDIY TAFOVUTLARNI QISQARTIRISH YO‘LLARI

GAYBULLA KUCHKAROV
Qarshi davlat universiteti
Iqtisodiyot fakulteti professori
E-mail: gaybullaqochqorov@gmail.com
https://orcid.org/0009-0001-6355-6095

Annotatsiya. Maqolada Qashqadaryo viloyatining tuman va shaharlarida moliyaviy xizmatlardan foydalanish imkoniyatlarini baholash hamda hududiy tafovutlarni qisqartirish yo‘llari ko‘rib chiqiladi. Baholashda bank xizmat ko‘rsatish nuqtalari bilan ta’minlanganlik, aholi jon boshiga to‘g‘ri keladigan kredit va omonatlar hajmi hamda raqamli to‘lovlardan foydalanish darajasi asosiy ko‘rsatkichlar sifatida tanlanadi. Tuman va shaharlarni ushbu ko‘rsatkichlar bo‘yicha qiyoslash moliyaviy xizmatlardan foydalanish imkoniyatlari cheklangan hududlarni aniqlashga xizmat qiladi. Hududiy tafovutlarni qisqartirish uchun bank xizmatlari qamrovini kengaytirish, raqamli to‘lov infratuzilmasini rivojlantirish va aholining moliyaviy savodxonligini oshirishga qaratilgan takliflar ilgari suriladi.
Kalit so‘zlar: moliyaviy xizmatlar, moliyaviy inklyuziya, hududiy tafovutlar, bank infratuzilmasi, kreditlar, omonatlar, raqamli to‘lovlar, moliyaviy savodxonlik, Qashqadaryo viloyati.

Аннотация. В статье рассматриваются подходы к оценке доступности финансовых услуг в районах и городах Кашкадарьинской области и меры по сокращению территориальных различий. В качестве основных показателей используются обеспеченность точками банковского обслуживания, объёмы кредитов и вкладов в расчёте на душу населения, а также уровень использования цифровых платежей. Сопоставление районов и городов по этим показателям позволяет выявить территории с ограниченным доступом к финансовым услугам. Для сокращения территориальных различий предлагаются меры по расширению охвата банковскими услугами, развитию инфраструктуры цифровых платежей и повышению финансовой грамотности населения.
Ключевые слова: финансовые услуги, финансовая инклюзия, территориальные различия, банковская инфраструктура, кредиты, вклады, цифровые платежи, финансовая грамотность, Кашкадарьинская область.

Abstract. This article examines how access to financial services can be assessed across the districts and cities of Kashkadarya Region and how disparities between them can be reduced. The assessment focuses on the availability of banking service points, per capita loan and deposit volumes, and the use of digital payments. Comparing districts and cities across these indicators provides a basis for identifying areas with limited access to financial services. The article proposes measures to reduce these disparities by expanding banking service coverage, developing digital payment infrastructure, and improving financial literacy.
Keywords: financial services, financial inclusion, geographic disparities, banking infrastructure, loans, deposits, digital payments, financial literacy, Kashkadarya Region.

KIRISH

Moliyaviy xizmatlardan foydalanish imkoniyati aholining jamg‘armalarini boshqarishi, to‘lovlarni amalga oshirishi hamda tadbirkorlik subyektlarining aylanma mablag‘ va investitsiya ehtiyojlarini moliyalashtirishi uchun muhim ahamiyatga ega. Ushbu imkoniyat bank xizmat ko‘rsatish nuqtalarining hududiy joylashuvi, xizmat ko‘rsatish shartlari, raqamli kanallardan foydalanish

2026-yil, noyabr.
№11-son.
ISSN: 3060-5245

sharoitlari va aholining moliyaviy savodxonligi bilan bog‘liq. Shu bois moliyaviy xizmatlar qamrovini baholashda bank infratuzilmasi bilan ta’minlanganlik va xizmatlardan amalda foydalanish ko‘rsatkichlarini birgalikda o‘rganish maqsadga muvofiq. Qashqadaryo viloyati tuman va shaharlarida moliyaviy xizmatlardan foydalanish imkoniyatlarini o‘rganishda aholi punktlarining joylashuvi, iqtisodiy faollik va raqamli infratuzilma bilan ta’minlanganlik kabi omillarni hisobga olish zarur. Xususan, bank xizmat ko‘rsatish nuqtasigacha bo‘lgan masofa xizmatdan foydalanish uchun sarflanadigan vaqt va xarajatlarga ta’sir qilishi mumkin. Masofaviy bank xizmatlari ushbu xarajatlarni kamaytirish imkonini beradi, biroq ulardan foydalanish internet aloqasining sifati va foydalanuvchilarning raqamli ko‘nikmalariga ham bog‘liq. Viloyat bo‘yicha umumlashtirilgan ko‘rsatkichlar tuman va shaharlar kesimidagi bunday farqlarni yashirishi mumkin. Shu jihatdan, hududiy tafovutlarni aniqlash moliyaviy xizmatlar qamrovini kengaytirishga qaratilgan chora-tadbirlarni manzilli belgilash uchun muhimdir. Tadqiqotning maqsadi Qashqadaryo viloyatining tuman va shaharlarida moliyaviy xizmatlardan foydalanish imkoniyatlarini qiyosiy baholash, hududiy tafovutlarni aniqlash hamda ularni qisqartirish bo‘yicha takliflar ishlab chiqishdan iborat. Baholashda bank xizmat ko‘rsatish nuqtalari bilan ta’minlanganlik infratuzilmaviy imkoniyat ko‘rsatkichi sifatida, aholi jon boshiga to‘g‘ri keladigan kredit va omonatlar hajmi hamda raqamli to‘lovlardan foydalanish darajasi esa xizmatlardan amalda foydalanish ko‘rsatkichlari sifatida ko‘rib chiqiladi. Ushbu ko‘rsatkichlarni birgalikda tahlil qilish bank xizmatlari qamrovini kengaytirish, raqamli to‘lov infratuzilmasini rivojlantirish va aholining moliyaviy savodxonligini oshirish bo‘yicha hududlar ehtiyojiga mos takliflarni asoslashga xizmat qiladi.

ADABIYOTLAR SHARHI

Moliyaviy inklyuziyaga oid zamonaviy tadqiqotlarda moliyaviy xizmatlardan foydalanish imkoniyati va ulardan amalda foydalanish o‘zaro bog‘liq ikki jihat sifatida o‘rganiladi. Jahon bankining Global Findex 2025 hisobotida 2024-yilda 141 ta iqtisodiyotda o‘tkazilgan so‘rovlar asosida aholining hisobvaraqqa egaligi, jamg‘arma shakllantirishi, qarz olishi va to‘lovlarni amalga oshirishi baholangan. Hisobotda mobil telefonga egalik, internetdan foydalanish va raqamli xavfsizlik ko‘rsatkichlari ham qamrab olingan. Mazkur yondashuv hududiy tahlilda raqamli xizmatlardan foydalanish uchun zarur sharoitlar bilan aholining to‘lov amaliyotini alohida baholashga asos bo‘ladi [1]. Xalqaro valyuta jamg‘armasining 2026-yilgi *Financial Access Survey* tahliliy sharhi masalani xizmat taklifi nuqtayi nazaridan o‘rganadi. Unda banklar, nobank moliya tashkilotlari hamda raqamli moliyaviy xizmatlar bo‘yicha ma’muriy ma’lumotlar jamlangan. Sharhga ko‘ra, 2021–2025-yillarda rivojlanayotgan bozor iqtisodiyotlarida bir nafar katta yoshli aholiga to‘g‘ri keladigan mobil pul, mobil va internet-banking tranzaksiyalari soni ikki baravardan ko‘proq oshgan. Ushbu yondashuv Qashqadaryo viloyati tuman va shaharlarini qiyoslashda bank xizmat ko‘rsatish nuqtalari bilan ta’minlanganlikni hamda raqamli operatsiyalar faolligini alohida ko‘rsatkichlar

2026-yil, noyabr.
№11-son.
ISSN: 3060-5245

orqali ifodalashga metodologik asos beradi [2]. Bank infratuzilmasining hududiy joylashuvi R. M. Adams va S. M. Sherlund tadqiqotida geografik ma'lumotlar asosida tahlil qilingan. Mualliflar AQShda 2014–2024-yillarda bank filiallari soni 19 foizga qisqarganini, eng yaqin filialgacha bo'lgan o'rtacha masofa esa hudud zichligiga qarab 0,02–0,28 milga ortganini aniqlagan. Tadqiqot natijalari filiallar sonidagi o'zgarishning hududiy ta'sirini baholashda ularning joylashuvi va aholining joylashuv zichligini hisobga olish zarurligini ko'rsatadi. Qashqadaryo viloyati misolida ushbu yondashuvni qo'llash uchun har 10 ming nafar aholiga to'g'ri keladigan bank xizmat ko'rsatish nuqtalari sonini hisoblash hamda geografik ma'lumotlar mavjud bo'lganda eng yaqin xizmat ko'rsatish nuqtasigacha bo'lgan masofani baholash mumkin [3]. O'zbekistonda moliyaviy xizmatlardan foydalanishni baholash bo'yicha O'zbekiston Respublikasi Markaziy bankining 2026-yilda e'lon qilingan Moliyaviy ommaboplik bo'yicha milliy indekslar sharhi milliy darajadagi manba hisoblanadi. Qashqadaryo viloyati statistika boshqarmasi ma'lumotlari esa moliyaviy xizmatlar hajmining viloyat ichida qanday taqsimlanganini ko'rsatadi. Jumladan, 2025-yil yanvarida viloyatda ko'rsatilgan moliyaviy xizmatlar hajmining 58,8 foizi Qarshi shahri hissasiga to'g'ri kelgan. Bu ulush xizmatlar hajmining hududiy jamlanishini ifodalaydi. Aholining xizmatlardan foydalanish imkoniyatlarini baholash uchun esa ushbu ma'lumotni aholi jon boshiga to'g'ri keladigan kredit va omonatlar hajmi, bank xizmat ko'rsatish nuqtalari bilan ta'minlanganlik hamda raqamli to'lovlardan foydalanish ko'rsatkichlari bilan to'ldirish lozim [4, 5]. Bank xizmat ko'rsatish nuqtalarining aholiga yaqinligi qishloq hududlarida tadbirkorlik imkoniyatlariga ham ta'sir qilishi mumkin. S. Garg, S. Gupta va S. Mallick Hindiston qishloqlari misolida bank xizmat ko'rsatish nuqtasiga yaqinlikning ayollar tadbirkorligiga ta'sirini o'rgangan. Tadqiqot natijalariga ko'ra, bank xizmatlari mavjud hududga yaqinlashish rasmiy kreditlardan foydalanishning ortishi va ayollarning qishloq xo'jaligidan tashqari tadbirkorlik faoliyatiga jalb etilishi bilan bog'liq. Ushbu natija Qashqadaryo viloyatida bank xizmat ko'rsatish nuqtalarining joylashuvi va tadbirkorlik subyektlarining kreditlardan foydalanishi o'rtasidagi bog'liqlikni alohida tekshirish uchun asos beradi [6]. Jahon bankining O'zbekiston bo'yicha Global Findex 2025 mikroma'lumotlari bank hisobvarag'i, rasmiy jamg'arma, qarz olish va raqamli to'lovlardan foydalanishni aholi so'rovi asosida o'rganish imkonini beradi. O'zbekiston Respublikasi Markaziy bankining 2025-yilgi yillik hisoboti esa moliyaviy ommaboplikni oshirish va bank xizmatlari iste'molchilarining huquqlarini himoya qilish bo'yicha amalga oshirilgan ishlarni yoritadi. Ushbu manbalar mamlakat miqyosidagi holatni tavsiflash uchun qo'llanadi. Qashqadaryo viloyatining tuman va shaharlari o'rtasidagi tafovutlarni baholashda esa tegishli hududiy statistik ma'lumotlardan foydalanish talab etiladi [7, 8]. Markaziy bankning 2026-yilda e'lon qilingan sharhlarida moliyaviy ommaboplikni oshirish milliy strategiyasini amalga oshirish natijalari hamda aholining moliyaviy bilim va ko'nikmalarini rivojlantirishga qaratilgan tashabbuslar yoritilgan. Mazkur manbalar hududiy tavsiyalarni shakllantirishda xizmat ko'rsatish tarmog'ini kengaytirish bilan bir qatorda aholining

xizmatlardan mustaqil foydalanish ko‘nikmalarini ham hisobga olishga asos beradi. Xususan, bank xizmat ko‘rsatish nuqtalari kam hududlarda infratuzilma qamrovini kengaytirish, raqamli to‘lov infratuzilmasi mavjud bo‘lsa-da, foydalanish faolligi past hududlarda esa moliyaviy savodxonlikka oid manzilli dasturlarni ko‘rib chiqish mumkin [9, 10]. Ko‘rib chiqilgan adabiyotlar asosida mazkur maqolada Qashqadaryo viloyatining tuman va shaharlarini uch yo‘nalish bo‘yicha qiyoslash nazarda tutiladi. Birinchi yo‘nalish bank infratuzilmasining hududiy qamrovini, ikkinchisi kredit va omonat xizmatlaridan foydalanish ko‘lamini, uchinchisi esa raqamli to‘lovlar faolligini ifodalaydi. Ko‘rsatkichlarni alohida tahlil qilish qaysi hududlarda bank xizmat ko‘rsatish nuqtalariga jismoniy kirish imkoniyati cheklanganini va qaysilarida raqamli xizmatlardan foydalanish darajasi pastligini aniqlashga xizmat qiladi. Shu asosda hududiy tafovutlarni qisqartirishga qaratilgan takliflar har bir tuman yoki shaharda aniqlangan muammoga mos ravishda shakllantiriladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Qashqadaryo viloyatining tuman va shaharlarida moliyaviy xizmatlardan foydalanish imkoniyatlarini baholash uchun qiyosiy tahlil, guruhlash va nisbiy ko‘rsatkichlarni hisoblash usullari tanlandi. Tadqiqotning axborot bazasini O‘zbekiston Respublikasi Markaziy banki hamda Qashqadaryo viloyati statistika boshqarmasining rasmiy ma’lumotlari tashkil etadi. Bank xizmatlarining hududiy qamrovi har 10 ming nafar aholiga to‘g‘ri keladigan bank xizmat ko‘rsatish nuqtalari soni orqali baholanadi. Xizmatlardan foydalanish ko‘lami aholi jon boshiga to‘g‘ri keladigan kredit va omonatlar hajmi hamda hududiy ma’lumotlar mavjud bo‘lganda raqamli to‘lovlar faolligi asosida tahlil qilinadi. Tuman va shaharlar ko‘rsatkichlari viloyat bo‘yicha tegishli ko‘rsatkichlar bilan taqqoslanadi. Aniqlangan tafovutlar bank xizmatlari qamrovini kengaytirish va raqamli to‘lovlardan foydalanishni rag‘batlantirish bo‘yicha manzilli takliflarni shakllantirishga asos bo‘ladi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Qashqadaryo viloyatida moliyaviy xizmatlar bozorining rivojlanishi ikki kesimda tahlil qilindi. Dastlab, 2024–2025-yillarning to‘liq yillik ma’lumotlari asosida moliyaviy xizmatlar hajmi va uning bozor xizmatlari tarkibidagi ulushi baholandi. Keyingi bosqichda 2025-yil yanvar oyi bo‘yicha tuman va shaharlar kesimidagi ma’lumotlar asosida xizmatlar hajmining hududiy taqsimoti o‘rganildi. Birinchi kesim viloyat miqyosidagi o‘sishni, ikkinchi kesim esa kuzatilgan oyda xizmatlar hajmining qaysi hududlarda jamlanganini ifodalaydi.

2025-yilda Qashqadaryo viloyatida ko‘rsatilgan moliyaviy xizmatlar hajmi 5 557,3 mlrd so‘mni tashkil etib, 2024-yilga nisbatan 1 209,4 mlrd so‘mga ko‘paygan. Rasmiy o‘sish sur’ati moliyaviy xizmatlarda 126,5 foiz, bozor xizmatlari bo‘yicha umumiy hisobda esa 113,6 foiz bo‘lgan. Ular o‘rtasidagi 12,9 foiz bandlik farq moliyaviy xizmatlar segmenti viloyat bozor xizmatlariga qaraganda tezroq o‘sganini ko‘rsatadi. Rasmiy press-relizga ko‘ra, moliyaviy

2026-yil, noyabr.
№11-son.
ISSN: 3060-5245

xizmatlarning bozor xizmatlari umumiy o‘sishiga hissasi 2,6 foiz bandini tashkil etgan . Joriy narxlardagi hajmlar nisbatidan hisoblanganda moliyaviy xizmatlarning nominal o‘sishi 27,8 foizni tashkil etadi.

1-jadval

Qashqadaryo viloyatida moliyaviy xizmatlar hajmi va bozor xizmatlari tarkibidagi ulushi

Ko‘rsatkich	2024-yil	2025-yil	Mutlaq o‘zgarish	2025-yil uchun rasmiy o‘sish sur’ati, %
Bozor xizmatlari jami hajmi, mlrd so‘m	43 857,6	54 118,0	+10 260,4 mlrd so‘m	113,6
Moliyaviy xizmatlar hajmi, mlrd so‘m	4 347,9	5 557,3	+1 209,4 mlrd so‘m	126,5
Moliyaviy xizmatlarning bozor xizmatlari tarkibidagi ulushi, %	9,9	10,3	+0,4 foiz bandi	—

Manba: Qashqadaryo viloyati statistika boshqarmasining 2025-yil yanvar–dekabr oylari bo‘yicha press-relizi.

Rasmiy o‘sish sur’atidagi 126,5 foiz esa 2024-yilga nisbatan 26,5 foizga o‘sish qayd etilganini bildiradi. Jadvalda ushbu ikki hisob alohida talqin qilinadi. Moliyaviy xizmatlarning jami bozor xizmatlaridagi ulushi 9,9 foizdan 10,3 foizga ko‘tarilgani xizmatlar tarkibida moliyaviy segmentning salmog‘i oshganini ko‘rsatadi. Aholi va tadbirkorlik subyektlarining bu o‘sishdan qay darajada foydalanganini baholash uchun xizmatlar hajmining hududiy taqsimotini ham o‘rganish zarur . Tuman va shaharlarning viloyat moliyaviy xizmatlari bozoridagi o‘rnini aniqlash uchun har bir hududda ko‘rsatilgan xizmatlar hajmi viloyat jami hajmiga nisbatan hisoblandi. Bunday hisoblash hududlarning bozor hajmiga qo‘shgan hissasini bir xil o‘lchovda qiyoslash imkonini beradi. Hududlar bo‘yicha natijalar 2-jadvalda kamayish tartibida keltirilgan.

2025-yil yanvarida viloyatda 396,2 mlrd so‘mlik moliyaviy xizmat ko‘rsatilgan. Shundan 233,0 mlrd so‘mi, ya’ni 58,8 foizi, Qarshi shahri hissasiga to‘g‘ri kelgan. Qarshi shahrida qayd etilgan hajm ikkinchi o‘rindagi Shahrisabz shahri ko‘rsatkichidan qariyb 7,3 baravar yuqori bo‘lgan. Shahrisabz shahrida 31,8 mlrd so‘mlik, Shahrisabz tumanida esa 28,3 mlrd so‘mlik moliyaviy xizmat ko‘rsatilgan. Hajmi eng yuqori bo‘lgan ushbu uch hudud birgalikda viloyat moliyaviy xizmatlari hajmining 74,0 foizini tashkil etgan. Tumanlar kesimida eng yuqori hajm Shahrisabz tumanida, eng past hajm esa Ko‘kdala tumanida qayd etilgan. Ularning ko‘rsatkichlari mos ravishda 28,3 mlrd so‘m va 2,6 mlrd so‘m bo‘lib, hajmlar nisbati qariyb 10,9 baravarni tashkil etgan. Dehqonobod, Mirishkor va Ko‘kdala tumanlarida jami 9,6 mlrd so‘mlik moliyaviy xizmat ko‘rsatilgan. Ushbu uch tumanning birgalikdagi ulushi viloyat hajmining 2,4 foiziga teng. Bu natijalar kuzatilgan oyda moliyaviy xizmatlar hajmining hududlar bo‘yicha sezilarli darajada farqlanganini ko‘rsatadi. Hududlar o‘rtasidagi hajm tafovutini talqin qilishda aholi soni, tadbirkorlik faolligi, moliya tashkilotlarining joylashuvi va xizmatlardan boshqa hududda foydalanish ehtimoli hisobga olinishi kerak. Masalan, tuman aholisi Qarshi shahrida joylashgan bank xizmat ko‘rsatish nuqtalaridan foydalansa, xizmat ko‘rsatilgan

2026-yil, noyabr.
№11-son.
ISSN: 3060-5245

joy bo‘yicha statistika bilan foydalanuvchining yashash joyi bo‘yicha ko‘rsatkichlar farqlanishi mumkin. Shu sababli 2-jadval xizmatlar hajmi qayerda jamlanganini ko‘rsatadi.

2-jadval

Qashqadaryo viloyatida moliyaviy xizmatlar hajmining hududiy taqsimoti, 2025-yil yanvar

O‘rin	Hudud	Moliyaviy xizmatlar hajmi, mlrd so‘m	Viloyat hajmidagi ulushi, %
1	Qarshi shahri	233,0	58,8
2	Shahrisabz shahri	31,8	8,0
3	Shahrisabz tumani	28,3	7,1
4	Kitob tumani	13,6	3,4
5	Yakkabog‘ tumani	13,0	3,3
6	Koson tumani	10,2	2,6
7	G‘uzor tumani	9,7	2,4
8	Qarshi tumani	9,5	2,4
9	Muborak tumani	9,4	2,4
10	Qamashi tumani	9,2	2,3
11	Chiroqchi tumani	7,9	2,0
12	Nishon tumani	5,8	1,5
13	Kasbi tumani	5,2	1,3
14	Dehqonobod tumani	3,8	1,0
15	Mirishkor tumani	3,2	0,8
16	Ko‘kdala tumani	2,6	0,7
	Qashqadaryo viloyati	**396,2**	**100,0**

Manba: www.stat.uz

Aholining xizmatdan foydalanish imkoniyati bo‘yicha xulosa chiqarish uchun xizmat ko‘rsatish nuqtalari zichligi, eng yaqin nuqtagacha masofa va xizmatlardan amalda foydalanish ko‘rsatkichlari kerak bo‘ladi. Moliyaviy xizmatlar hajmi nisbatan kam qayd etilgan tumanlarda avvalo xizmatdan foydalanishni cheklayotgan omillarni aniqlash maqsadga muvofiq. Bank xizmat ko‘rsatish nuqtalarigacha masofa uzoq bo‘lgan aholi punktlarida sayyor xizmat ko‘rsatish yoki bank xizmatlarining ayrim turlarini mahalliy xizmat nuqtalari orqali taqdim etish imkoniyati ko‘rib chiqilishi mumkin. Raqamli to‘lov infratuzilmasi yetarli hududlarda esa foydalanish faolligi past bo‘lsa, uning sabablari so‘rovlar orqali o‘rganilib, moliyaviy savodxonlik bo‘yicha tadbirlar aniqlangan ehtiyojlarga moslashtiriladi.

Tahlilda ikkita natija aniqlandi. Birinchidan, 2025-yilda viloyatda moliyaviy xizmatlar hajmi o‘sib, uning jami bozor xizmatlaridagi ulushi 10,3 foizga yetgan. Ikkinchidan, 2025-yil yanvaridagi hududiy taqsimotda Qarshi shahri, Shahrisabz shahri va Shahrisabz tumani hissasiga viloyat moliyaviy xizmatlari hajmining qariyb to‘rtdan uch qismi to‘g‘ri kelgan. Hududiy taqsimot bir oylik kuzatuvni aks ettiradi. Ushbu nisbatning yil davomida saqlanganini aniqlash uchun oylik yoki yillik tuman va shahar ma’lumotlari zarur.

2026-yil, noyabr.
№11-son.
ISSN: 3060-5245

3-jadval

Moliyaviy xizmatlardan foydalanishdagi hududiy tafovutlarni baholash va qisqartirish yo‘nalishlari

Baholash yo‘nalishi	Hududiy ko‘rsatkich	Tafovut aniqlanganda ko‘rib chiqiladigan chora
Bank xizmatlarining jismoniy qamrovi	Har 10 ming nafar aholiga to‘g‘ri keladigan xizmat ko‘rsatish nuqtalari soni va eng yaqin nuqtagacha masofa	Uzoq aholi punktlarida sayyor bank xizmatlarini yo‘lga qo‘yish yoki qo‘shimcha xizmat nuqtalarini tashkil etish
Kredit va omonat xizmatlaridan foydalanish	Aholi jon boshiga kredit va omonatlar hajmi, ma’lumot mavjud bo‘lganda faol mijozlar ulushi	Xizmat shartlari bo‘yicha maslahatni kengaytirish va aholining ehtiyojiga mos mahsulotlarni taklif etish
Raqamli to‘lovlardan foydalanish	Faol raqamli to‘lov foydalanuvchilari ulushi va bir foydalanuvchiga to‘g‘ri keladigan tranzaksiyalar soni	Raqamli to‘lovlarni qabul qilish nuqtalarini kengaytirish va xizmatdan foydalanish bo‘yicha amaliy yordam ko‘rsatish
Moliyaviy savodxonlik	So‘rov asosida xizmat shartlarini tushunish va raqamli operatsiyalarni mustaqil bajarish darajasi	Mahallalarda to‘lov xavfsizligi, omonat va kredit shartlari bo‘yicha maqsadli mashg‘ulotlar o‘tkazish

Manba: Xalqaro valyuta jamg‘armasi, Adams va Sherlund tadqiqoti hamda O‘zbekiston Respublikasi Markaziy banki sharhi asosida shakllantirilgan.

Mazkur bo‘limda bank xizmat ko‘rsatish nuqtalari, kreditlar, omonatlar va raqamli to‘lovlar bo‘yicha bir xil davrga tegishli to‘liq hududiy qatorlar qo‘llanmagani sababli 3-jadvaldagi choralar qo‘shimcha baholash natijalariga qarab tanlanadi.

XULOSA

Qashqadaryo viloyatida 2025-yilda moliyaviy xizmatlar hajmi 5 557,3 mlrd so‘mga yetib, rasmiy o‘sish sur’ati 2024-yilga nisbatan 126,5 foizni tashkil etdi. Moliyaviy xizmatlarning jami bozor xizmatlari tarkibidagi ulushi 9,9 foizdan 10,3 foizga ko‘tarildi. Ushbu natijalar viloyat xizmatlar bozorida moliyaviy xizmatlarning salmog‘i ortganini ko‘rsatadi. 2025-yil yanvar oyi ma’lumotlariga ko‘ra, viloyat moliyaviy xizmatlari hajmining 58,8 foizi Qarshi shahri, 74,0 foizi esa Qarshi shahri, Shahrisabz shahri va Shahrisabz tumani hissasiga to‘g‘ri kelgan. Tumanlar orasida eng yuqori va eng past ko‘rsatkichlar o‘rtasidagi nisbat qariyb 10,9 baravarni tashkil etgan. Bu tafovut xizmatlar hajmining kuzatilgan oydagi hududiy jamlanishini ifodalaydi. Aholining moliyaviy xizmatlardan foydalanish imkoniyatlarini to‘liqroq baholash uchun ushbu natijalarni bank xizmat ko‘rsatish nuqtalarining zichligi, ulargacha bo‘lgan masofa, aholi jon boshiga kredit va omonatlar hajmi hamda raqamli to‘lovlardan foydalanish faolligi bilan birgalikda tahlil qilish lozim. Hududiy tafovutlarni qisqartirish bo‘yicha choralarni har bir tuman va shaharda aniqlangan ehtiyojga moslashtirish taklif etiladi. Bank xizmat ko‘rsatish nuqtalarigacha bo‘lgan masofa katta aholi punktlarida sayyor xizmatlarni tashkil etish yoki qo‘shimcha xizmat ko‘rsatish nuqtalarini ochish

maqsadga muvofiq. Raqamli to‘lovlarni qabul qilish imkoniyati cheklangan hududlarda tegishli infratuzilmani kengaytirish, infratuzilma mavjud bo‘lgan joylarda esa foydalanish faolligi pastligining sabablarini o‘rganish lozim. Moliyaviy bilim va ko‘nikmalardagi kamchiliklar aniqlangan hududlarda kredit va omonat shartlarini tushunish, raqamli to‘lovlarni mustaqil va xavfsiz amalga oshirishga qaratilgan amaliy mashg‘ulotlarni tashkil etish tavsiya etiladi. Ushbu choralarning samaradorligini tuman va shaharlar kesimida bir xil davr va mezonlar asosida muntazam baholab borish hududiy tafovutlarning qisqarish darajasini aniqlash imkonini beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. World Bank. The Global Findex Database 2025: Connectivity and Financial Inclusion in the Digital Economy. – Washington, DC: World Bank, 2025. – Hisobot.
2. International Monetary Fund. Transforming Financial Access and Use: Nonbanks and the Rise of Digital Finance. – IMF Data Brief, 30.10.2026. – Tahliliy sharh.
3. Adams R. M., Sherlund S. M. Where’s the Bank? Banking Access in the Era of Branch Consolidation // Finance and Economics Discussion Series. – 2025. – No. 2025-086. – DOI.
4. O‘zbekiston Respublikasi Markaziy banki. Moliyaviy ommaboplik bo‘yicha milliy indekslar. – 2026. – Rasmiy sharh.
5. Qashqadaryo viloyati statistika boshqarmasi. Qashqadaryo viloyatida xizmatlar sohasining asosiy ko‘rsatkichlari. – 2025-yil yanvar oyi bo‘yicha press-reliz. – Rasmiy ma’lumot.
6. Garg S., Gupta S., Mallick S. Financial Access and Entrepreneurship by Gender: Evidence from Rural India // Small Business Economics. – 2025. – Vol. 64, No. 2. – P. 729–754. – DOI.
7. World Bank. The Global Findex Database 2025: Connectivity and Financial Inclusion in the Digital Economy. Uzbekistan, 2024. – World Bank Microdata Library, 2025. – Mikroma’lumotlar to‘plami.
8. Central Bank of the Republic of Uzbekistan. Annual Report of the Central Bank 2025. – VI bo‘lim: Financial Inclusion and Consumer Protection in Banking Services. – Yillik hisobot.
9. O‘zbekiston Respublikasi Markaziy banki. Moliyaviy ommaboplik va O‘zbekistonda moliyaviy ommaboplikni oshirish milliy strategiyasini amalga oshirish: asosiy xulosalar. – 2026. – Rasmiy sharh.
10. O‘zbekiston Respublikasi Markaziy banki. Markaziy bankning moliyaviy savodxonlikni oshirish bo‘yicha sharhi. – 2026. – Rasmiy sharh.

2026-yil, noyabr. №11-son.

Mas’ul muharrir: Beglayev Uchqun
Musahhih: Boltayev Nurali
Sahifalovchi va dizaynerlar: Normurodov Sarvar,
Sharipov Shoxruh

© Materiallar ko‘chirib bosilganda “Agrobiznes, fan va texnologiyalar” ilmiy-amaliy elektron jurnali manba sifatida ko‘rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar mas’ul hisoblanadi. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelavermasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga murojaat qilish mumkin. Ilmiy maqolalar, reklama, hikoya va boshqa ilmiy-ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin. Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

Elektron pochta: licht-1989@mail.ru
Jurnalning telegram manzili: t.me/agrobiznes_elektronjurnal
Telefon raqami: +998939018320, +998934393000
Jurnal rasmiy sayti: https://www.agrobiznesjournal.uz

“Agrobiznes, fan va texnologiyalar” ilmiy-amaliy elektron jurnali O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 30.11.2024-yildagi №364/5-sonli qarori bilan 08.00.00-Iqtisodiyot fanlari bo‘yicha, 08.05.2025-yildagi №370/5-sonli qarori bilan 06.00.00-Qishloq xo‘jaligi fanlari bo‘yicha “Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro‘yxati”ga kiritilgan.

“Agrobiznes, fan va texnologiyalar” ilmiy-amaliy elektron jurnali 2023-yil 23-maydan O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **C-5669225** reyestr raqami tartibi bo‘yicha ro‘yxatdan o‘tkazilgan.
Litsenziya raqami: №083688

Manzilimiz: Toshkent viloyati, Qibray tumani, Universitet ko‘chasi, 2-uy